

SLO VE NI KA

SLOVENSKA
NACIONALNA
ENCIKLOPEDIJA

A-O

Geografija

geodezija: dr. Mojca Kosmatin Fras, dr. Dušan Petrovič, dr. Dalibor Radovan — **geografija:** dr. Andrej Černe, dr. Karel Natek, Milan Natek, mag. Florjana Ulaga

Družboslovje in humanistika

ekonomija: mag. Krešimir Bakič, ddr. Neven Borak*, Anita Hočevar Frantar, dr. Mitjan Kalin, dr. Jože Mencinger, dr. Franc Steinman, mag. Luka Štravs, Štefan Žemva — **etnologija:** dr. Saša Poljak Istenič*, dr. Ingrid Slavec Gradišnik* — **filozofija:** dr. Darko Štrajn* — **pedagogika:** dr. Zoran Jelenc, dr. Barica Marentič Požarnik, mag. Irena Samide*, dr. Darko Štrajn, dr. Branko Šuštaršič, dr. Angelca Žerovnik — **politologija in sociologija:** dr. Srečo Dragoš*, Nataša Vanček — **pravo:** dr. Matej Acceto, dr. Miro Cerar, dr. Primož Gorkič, dr. Vladimir Simič, dr. Grega Strban, dr. Miha Trampuž, dr. Miša Zgonec Rožej — **psihologija:** dr. Marko Polič* — **religija:** dr. France M. Dolinar, dr. Srečo Dragoš*

— **vojaštvo:** Marijan Krajnc

Kultura in umetnost

arhitektura: dr. Stane Bernik, dr. Matej Klemenčič — **film:** Zdenko Vrdlovec* — **glasba:** mag. Simona Moličnik* — **gledališče:** Ana Perne — **jezik in književnost:** dr. Kozma Ahačič, dr. Zoran Božič, dr. Darko Dolinar — **kultura:** dr. Sandra Bašič Hrvatinić*, dr. Anja Dular, dr. Eva Kodrič Dačić*, dr. Sonja Merljak Zdovc, dr. Marko Prpič* — **likovna umetnost:** dr. Stane Bernik, dr. Matej Klemenčič — **ples:** Neja Kos, Henrik Neubauer, dr. Meta Zagorc

Naravoslovje

agronomija: dr. Jože Ostere* — **biologija:** dr. Mitja Kaligarič, dr. Jasna Štrus, dr. Tom Turk* — **biotehnologija:** dr. Veronika Abram*, dr. Aleš Kuhar — **botanika:** dr. Jože Bavčon, dr. Marina Dermastia, dr. Jernej Jogan, dr. Breda Činč Juhant, dr. Tone Wraber — **ekologija:** dr. Mihael Toman, Jana Vidic, dr. Katja Vintar Mally* — **farmacija:** dr. Aleš Krbavčič — **gozdarstvo:** dr. Niko Torelli* — **medicina:** dr. Tit Albreht, Vasilij Cerar, Matija Ceve, Meta Demšar*, dr. Círil Kržišnik, dr. Primož Rožman, dr. Zvonka Slavec Zupanič, dr. Tomaž Tomaževič — **paleontologija:** dr. Andrej Šmuc — **veterinara:** dr. Ivanka Brglez*, dr. Meta Povž — **zoologija:** Irena Furlan, Janez Gregori, dr. Boris Sket

Znanost in tehnika

astronomija: Andrej Guštin — **fizika:** dr. Aleš Mohorič — **geologija:** dr. Andrej Šmuc — **gradbeništvo:** dr. Tomo Cerovšek, dr. Miha Tomaževič — **kemija:** dr. Milica Kač* — **lesarstvo:** dr. Niko Torelli* — **matematika:** dr. Izidor Hafner, dr. Tomaž Pisanski — **metalurgija:** dr. Andrej Paulin — **meteorologija:** dr. Lučka Kajfež Bogataj* — **promet:** dr. Peter Vidmar, dr. Jurij Kolenc, dr. Bogdan Zgonc, dr. Ljudmila Bezljaj Kregel, dr. Sandi Sitar, dr. Bojan Bračič — **računalništvo in informatika:** dr. Marjan Krisper, dr. Miha Mraz — **rudarstvo:** dr. Jakob Likar, dr. Andrej Paulin — **strojništvo:** dr. Janez Diaci — **tekstilstvo:** dr. Diana Gregor Svetec, dr. Sonja Malej — **tehnika:** dr. Tadej Bajd, dr. Janvit Golob, dr. Rihard Karba, dr. Rafael Mihalič — **znanost:** Marko Belavič, dr. Sandi Sitar, dr. Stojan Sorčan

Zgodovina in arheologija

arheologija: dr. Polona Bitenc*, dr. Dragan Božič — **zgodovinske pisne spomenike:** dr. Zdenko Čepič, dr. Filip Čuček, dr. France M. Dolinar, dr. Theodor Domej, dr. Mitja Ferenc, ddr. Igor Grdina, dr. Tamara Griesser Pečar, dr. Spomenka Hribar, Martin Ivanič, dr. Klemen Jelinčič Boeta, dr. Miha Kosi, Avgustin Malle, Milan Pahor, Janez Stergar, Joe Valenčič

Šport

Marija Bergant, Franc Ekar, Marko Rožman, Franci Savenc, Tone Škarja, dr. Rajko Šugman

nice-Lj. Znane turistične točke so Šmarjetna gora (646 m), Šv. Jošt nad Kranjem (847 m), grad Brdo pri Predosljah.

Kranjc, Andrej (Lj, 5.11.1943) Geograf. 1971 je dipl., 1987 dokt. na FF v Lj. Od 1966 je deloval na Inštitutu za raziskovanje kraša ZRC SAZU v Postojni, 1988–95 je bil njegov upravnik, od 1995 znan svetnik; 1996–2000 je predaval fizično geografijo na FF UL; 2001 je soust. podiplomski študij krasoslovja na Fakulteti za humanistične študije v Kp (2003 premeščen v NGO), od 2008 je redni prof. krasoslovja na UNG. Ukvarja se s speleologijo in geomorfologijo kraša, kraško hidrologijo in fluvialnimi sedimenti ter kraško ekologijo in človekovimi vplivi na kraško pokrajino, zlasti podzemne vode ter krasoslovno terminologijo; preučuje tudi zgodovino krasoslovja in speleologije na Slov. Kot vodilni slov. speleolog je v slov. in tuji literaturi obj. ok. 200 znan. in strok. del, mdr. komentirano krasoslovno bibliografijo. Od 1993 ur. *Acta carsologica*. Član SAZU (izr. 1995, redni 2001). — **DELO:** *Cerkniško jezero in njegove poplave*, 1986; *Recent fluvial cave sediments, their origin and role in speleogenesis/Recent fluvialni jamski sedimenti, njihovo nastajanje in vloga v speleogenezi*, 1989; *Dolenjski kraški svet*, 1990; *Kras. Pokrajina, življenje, ljudje* (soavtor), 1999; *Konglomeratni kras v Sloveniji*, 2005; *Elementi geografije kraša* (soavtor), 2006; *Postojnska jama* (soavtor), 2007.

Kranjc, Janez (Lj, 11. 5. 1949) Pravnik. 1971 je dipl., 1980 dokt. na PF v Lj. Tam je od 1992 redni prof. za rim. pravo (tudi na PF UM). Preučuje rim. civilno materialno in procesno pravo, rim. kazensko pravo ter vprašanja pravnega jezika in izražaja (vodja razisk. programa Vključevanje pravnega izražaja evropskega prava v slovenski pravni sistem). 2007–2010 je bil preds. Sodnega sveta RS. Častni dr. univ. v Poitiersu (Fr.); Zoisova n. 2010. — **DELO:** *Latinski pravni reki*, 1994, 2006; *Slovenska nacionalna identiteta in evropsko združevanje. Nekateri pravni vidiki* (soavtor), 2002; *Pravni vidiki slovenske samobitnosti leto po vstopu v EU* (soavtor), 2005; *Rimsko pravo*, 2008, 2010.

Kranjc, Marjan (Kumanovo, Makedonija, 15. I. 1935) Generalmajor, vojni zgodovinar. 1957 je v Bgd končal voj. akademijo JLA. 1968 VVA in 1980 Šolo ljudske obrambe JLA. 1984–87 je bil načelnik varnostnega oddelka 9. armade JLA. 1987–89 načelnik operativno-učnega oddelka in vodja skupine za razformiranje 9. armade, 1989–90 načelnik štaba korpusa v Bitolju ter na svojo željo upokojen. Raziskuje vojno in voj. zgodovino (*Balkanski vojaški poligon*, 1998; *Zarote in atentati na Tita*, 2004; *Slovenska vojska inteligenca*, 2005; *Plava garda* (soavtor), 2006; *Spopad nizke intenzivnosti*, 2007).

Kranjec, Marko (Nim, 12.4.1940) Ekonomist. 1964 je dipl., 1975 dokt. na EF v Lj, kjer je bil habilitiran za izr. prof. za javne finance in ekonomiko kmetijstva; 2002–06 je predaval na FU v Lj. 1970–90 je delal na Inštitutu za ekonomske raziskave v Lj, vmes pri OECD v Parizu (1976–78) in v Svetovni banki v Washingtonu (1984–86). 1990–91 je bil minister za finance RS, nato do 1997 viceguverner, od 2007 guverner Banke Slovenije; 1998–2002 je bil veleposlanik RS pri EU v Bruslju. Srebrni častni znak svobode RS 2001.

Kranjec, Miško (Velika Polana, 15.9.1908–8.6.1983, Lj) Pisatelj. Do 1934 je študiral slavistiko na FF UL. Pridružil se je kršč. socialistom, nato v krogu *Šodabnosti* komunistom. Izd. in ur. je *Šljudsko pravico* (Lendava 1934–35), bil 1941 med organizatorji NOB v Prekm., in od 1944 v partizanih. Po osvoboditvi je bil mdr. direktor *Šankarjeve založbe* in ur. v *Prešernovi družbi*. Večkrat je bil preds. DSP (1945–48, 1949–51, 1972–75). Ob temah iz prekm. vaškega sveta je razvil samosvoj lirični *Šsocialni realizem* (novele *Sreča na tisi*, 1933; povest *Pesem o tisi*, 1934; romani *Oš življenja*, 1935, *Prostor na soncu*, 1937, *Kapitanovi*, 1938, *Povest o dobrih ljudeh*, 1940). Po vojni se je približal *Šsocialističnemu realizmu* (*Pisarna*, 1949), nato je s krajšo prozo in romani nadaljeval soc. realizem (*Imel sem jih rad*, 1953; *Zgubljena vera*, 1954; *Mladost v močvirju*, 1962). Napisal je trilogijo o Prekm. 1918–19 (*Rdeči gardisti I–III*, 1964–67) in obj. 2 dela načrtovane tetralogije *Za svetlimi obzorji* o NOB in pohodu 14. divizije (*Nad hišo se več ne kadi I–II*, 1960, prva redakcija zaplenjena; *Bele so vse poti I–II*, 1963). Lit. vrh je dosegel z romanom o svoji rodbini *Stric o mi povedali* (1974). Član SAZU (redni 1953). Prešernova n. 1959, 1964, 1976. — **DELO:** *Izbrano delo I–XII*, 1972, 1973; *Med zemljo in nebom*, 1985; *Potnik pod veter*. Narečna besedila 1925–1932, 2008; *Novele*, 2008; *Vstajenje*, 2008. — Ur. F. Zadravec, *Poet prekmurških novnin*, 1988; isti, *Miško Kranjec. 1908–1983*, 2007.

Kranjčič sod. Panj z nepremičnim satjem, nastal v 2. pol. 19. st. (*Ščebelarstvo*).

Kranjska (stare Carniola) Osrednja slov. zgod. dežela. Ker je K. edina od slov. dežel v celoti ležala na ttn. ozemlju, je zgodaj postala sopomenka za slovenstvo, tako kot Kranjci za Slovence. Do zač. 14. st. je zajemala zg. Posavje med Postojnskim pragom ter Vitanjsko-Konjskim hrbtom in Bočem ter med Karavankami in Kolpo. Trojanski hrbet jo je delil v 2 dela. Do konca 15. st. se je razširila na Kras do Ts in v osrednjo Istro, v mejah Gorenj., Dol. in Notr. se je ustalila v zač. 19. st. Ime Carniola je bilo za K. prvič uporabljeno v delu *Cosmographia* anonimnega geografa iz Ravene v 7. ali 8. st. Morda naknadno vrinjen izraz označuje območje med Lj in Kranjsko Goro; navaja 25 naselbin, razen Kr (Carnium) neugotovljivih, ter reko Kokro (še prej raj bi se ta pokrajina imenovala Alpes Iuliana). Ime K. se je do ok. 800 opiralo na antično ljudstvo Karni, pozneje na krajevno ime Carnium oz. na slov. izraz krajina za deželo (prvič 973 kot ime Creina za Carniolo). Po 13. st. je prevladala slov. oblika K. ter nem. Krain in Krainburg. V pogostem imenu K. in Marka je izraz Marka pomenil Posavje in Dol. ali samo Dol. Do zač. 14. st. se K. pojavlja kot *Stara K.* (K. in Marka), *Mala K.* (K. in ožja Marka) ali *Prakranjska* (K. brez Marke). **OZEMELJSKI RAZVOJ** V času rim. cesarja Avgusta je bilo ozemlje K. razdeljeno med rim. provinci Panonijo (Gorenj., Dol.) in Norik (Posavje); postojnsko in cerknjsko območje je ostalo pod It. Ok. 200–500 n.š. je bilo vse Posavje do Emone in Trojan zaradi obrambe pod It., nato vnovič v Panoniji. Ob naselitvi Slovanov je ta ureditev razpadla. Območje K. je bilo del *ŠSamove plemenske zveze* (620–660), v 8. st. so ga ozna-

Andrej Kranjc

Miško Kranjec

Grb dežele Kranjske, 1463